

De Heraut

door de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 1 Augustus 1915. N°. 1958.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f .—10. Abonnementen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. Advertentiën: van 1 tot 8 regels f 1.20, voor elke regel meer f .—20. Aanvragen en vermelding van afleveringen f .—12 per regel.

„Ik sterf“.

En Jozef ziede tot zijne broeders: Ik sterf; maar God zal u gewisselijk bezoeken, en Hij zal u doen optrekken uit dit land, in het land, hetwelk Hij Abraham, Izaak en Jakob gesproken heeft.

Gen. 53 : 24.

Achter den dood blijft voor ons nog altoos een mysterie, een verborgenheid, schuilen.

De dood was in het paradijs wel bedreigd, maar trad toch niet onmiddellijk na den val in. Wel geestelijk, maar niet door onmiddellijke afsnijding van den levensdraad, Adam was de hoofdschuldige. Eva verleidde hem wel, maar Adam had in Gods kracht de verleiderster moeten weerstaan. En toch, Adam leefde na zijn val nog bijna duizend jaar.

Denk u in, wat straffe hierin school. Thans maakt 't reeds zoo levensmoede, zoo iemand van sterk gestel over de honderd jaren haalt, en dan gelijk Adam negen honderd en dertig jaren te moeten doorbrengen. Het zou zijn of er nu nog iemand leefde uit de dagen van den ouden graven tijd.

Doch nu kwamen er in de lange reeks der eeuw na eeuw weggestorven geslachten zeer enkelen voor, die op andere wijs uit dit leven uittraden. Henoch werd zonder sterven weggenomen. Mozes' graf werd niet gevonden. Elia voer op in vurigen wagen. En ten slotte komen we bij Jezus uit, die wel eerst sterft, maar daarna in 't leven terugkeert, en dan, evenals Henoch, zonder sterven overgaat in 't eeuwige leven.

Verborgenheden, die we niet ontluieren kunnen, maar die den regel staan laten, dat sterven 't gewone einde van 't aardse leven is, en dat niet op ons die wonderde excepties van toepassing zijn.

Nu trad de eerste dood, het eerste sterven, geheel plotseling in. Abel werd onverhoeds doodgeslagen en was weg. Daarna echter zag men het sterven aankomen, en het valt op, zoo klaar en helder als de helden van 't Oud-Verbond soms den dood inwachten.

Al aanstonds, beiden van Jacob en Jozef, wordt ons bericht, hoe geheel bereid ze voor het sterven waren, hoe vastelijk ze den dood hun legerdeste zagen naderen, en hoe, ten volle bereid om heen te gaan, ze het zelve voor de hunnen uitspraken, niet enkel dat ze voelden, dat de dood naderende was, maar zelfs dat het sterven reeds in hen sloop. Vooral Jozef spreekt 't op zoo aangrijpende wijze voor zijn broeders uit: „Ik sterf“.

Jozef voelde, als 't ware, hoe de dood reeds zijn leven aantastte, en hoe hij feitelijk reeds 't sterven onderging.

Zoo vele eeuwen later komt dan Golgotha. En ook op Golgotha klinkt ons van de lippen van den Heiland geheel ditzelfde besef, dat gevoel, die sensatie van het sterven tegen, als 't van het Kruis heet: „Vader, in uw handen bevel ik mijnen geest“.

Het besef, de sensatie van het sterven is thans maar zeer zelden meer wat het eerst was.

Dit komt uit tweeërlei oorzaak. Het oostersche bewustzijn is beeldrijker, en ziet in klarer vorm; bij ons in het westen verdringt zoo telkens de gedachte de heldere voorstelling.

En in de tweede plaats had in oude tijden het bewustzijn meer rust. Men was meer aan zich zelf overgelaten. Meer op zich zelf aangewezen. De verstrooiing der gedachten was zoo veel minder. Men dacht meer over zich zelf na, en wist zich zijn eigen leven levendiger te doen uitkomen. Thans daarentegen legt alles in onze omgeving beslag op ons besef. Tot dat we ons hoofd ter ruste leggen, vervolgt ons het dagblad met zijn geruchten uit alle deelen der wereld. Gelijk nu weer met den ontzettenden oorlog worden we letterlijk bestormd door een stroom van berichten en geruchten. Er is bijna geen oogenblik, dat we klaar tot ons zelf komen. Alles jaagt, alles drijft ons. En de wereld buiten ons houdt ons zoo alzijdig en zoo als van oogenblik tot oogenblik bezig, dat schier elke poging om over ons zelf na te denken, gestoord wordt.

En hiermee nu hangt 't rechtstreeks saam, dat er thans zoo weinigen zijn, die sterven zóó, dat ze 't sterven met klaar bewustzijn ondergaan, voelen wat 't sterven is, en nog in het sterven zelf als met hun eigen persoon blijven meeleven.

Wat ging er in vroeger eeuwen van 't sterfbed n. vaak rijke zegen uit. Dat

de persoon zelf 't sterven voelde aankomen, en dat hij de zijnen om zich riep, met hen sprak en hun betuigde wat zijn hope was. En dat hij zoo als met een sprekend oog, en met teederen handdruk, voor altoos van de zijnen afscheid nam.

In deze dagen daarentegen sterven verre de meesten in uiterste verwakking weg, in veel pijn en lijden, soms wekenlang onbewust op het sterfbed nederliggende, en dan zoo ongemerkt beengende, dat vaak alleen de arts kan uitmaken, of de dood al dan niet reeds intrad.

Zelfs het rouwbezoek heeft men daarom veelal afgeschaft. En zelfs al is er rouwbezoek, hoe vaak spreekt men zelfs dan nog over allerlei andere dingen, en schijnt de gestorvene, en zijn sterven zelf, reeds geheel vergeten, en 't er zich indenken niet waard.

Nu staat het niet in onze macht, om plotseling die oude, Oostersche, bezielde wijze van sterven te doen herleven.

Soms valt er nog iets van te merken. Een enkele maal kan men nog bij een sterfbed staan, waarvan wel waarlijk voor heel 't gezin, voor familie en vrienden, een zegen uitgaat. Regel daarentegen is het van verre niet meer.

Doch al is 't nu, dat de wereld hierin berust, ja, 't wel wil, en soms 't zelfs hoopt, dat de dood ons als achter een sluier, en geheel ongemerkt, uit het leven verdwijnen doet, het Christelijk besef heeft er toch geen vrede mee. En de uitkomst toont metterdaad, dat we ook nu nog wel degelijk tegen al zulk halfdroomend wegsterven reageeren kunnen, en dat 't zeer wel mogelijk is, ook nu nog dat voelen van het: „Ik sterf“ weer te doen opleven.

Reeds het meer rekenen met den dood, en het meer spreken van 't sterven, helpt daarvoor. De predikatie heeft onder ons nog vaak zoo gelukkige uitwerking. Ook in onze literatuur leeft vaak op tintelende wijze de herinnering aan den Dood. In andere kringen mag dat niet. Daar mag men niet aan het somber sterven denken. Daar moet men alle doodgedachten van zich zetten. Zoo bij verrassing moet 't sterven even tusschen de drukte van 't leven inschieten, en de dood gekomen, dan moet alle herinnering aan dat sterven weer zoo spoedig 't kan te niet gedaan, en het drukke, rijke, afleidende leven weer zijn heerschappij hernemen.

Onder ons daarentegen is het zoo niet, en mag 't zoo niet zijn, en moet veeleer doelbewust ons besef er op gericht, om als 't sterven ons of de onzen nadert, er met klaar besef in mee te leven, en komt 't aan ons, er zelf in te leven. De poorte des doods, en de vallei van den dood, moet niet met een vlieger overvlogen, er toch maar zoo bijna niets van te bespeuren, maar die poorte des doods moet, onderwijl in ons oog 't licht nog helder straalt, kalm doorschreden, en de vallei des doods moet, als 't sterven komt, door een iegelijk onzer met het oog op onzen Heiland doorwandeld worden, het eeuwig zalige tegemoet.

Zoo moet ge 't door rustig meeleven bevorderen bij wie nu aan de poorte des doods toezien, en zoo moet ge 't in uw zelf verwetelijken, als ook gij het einde tegemoet gaat.

Sterven moet een daad zijn. Een heldendaad. Een met klare bewustheid volbrengen van den overgang. Aan Jezus' hand. De heerlijkheid tegemoet.

En laat u nu nimmer diets maken, dat dit somber zou stemmen.

Somber stemt 't, als ge voor den dood angst hebt, en ter nauwer nood aan den dood denken durft. Maar voor wie in Christus geborgen mag zijn, is 't sterven nooit anders dan opgaan uit onze aardse woning naar het Vaderhuis bij onzen God.

Dr. A. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen: Gevonden collecte Geref. Kerk, Nijkerk f 2.50.
Ds. J. H. HOUTZAGERS, voorzitter.
Kootwijk.

Officiële Berichten.

Vergadering der classis Almkerk 17 Juni 1915.

Namens de roepende kerk opent haar Voorzitter, Ds. Bosch, op gebruikelijke wijze de vergadering.

Na constatering der vergadering wordt het moderamen aldus aangeesteld. Ds. Bosch praes.

Ds. Van Rennes assessor, Ds. Boeijsing scriba. De notulen der vorige vergadering worden voorgelezen door Ds. De Jong en onveranderd vastgesteld.

Ingekomen is een bericht van de classis Schiedam, alsmede een schrijven van Ds. Pontier, waarin Z.Erw. een woord van afscheid tot de classis richt wegens vertrek van Waardhuizen naar Heerlen. Dit sympathiek schrijven zal worden beantwoord.

Alnu wordt overgegaan tot het praeparatoir examen van den heer J. H. A. Bosch te Almkerk, Theol. candidaat. Met algemeene stemmen wordt dien Broeder toegelaten om te staan naar het ambt van Dienaar des Woords in de Geref. Kerken.

Namens Deputaten naar de laatstgehoudene particuliere Synode van N.Brab. en Limb. brengt Ds. de Bruijn verslag uit. De Synode heeft o.a. een voorstel van de classis Klundert om te besluiten tot samenwerking met de Zeeuwsche kerken in zake de Zending onder Heidenen en Mohammedanen aangenomen en de respectieve classe ten dringende aanbevolen voor dien arbeid een Deputaat te benoemen. De classis besluit conform en benoemt tot Deputaat Ds. H. de Bruijn te Nieuwendijk.

Bij de rondvraag naar art. 41 D. K. wordt aan drie kerken advies verstrekt.

Van de kerk te Waardhuizen wordt Ds. Van Rennes consulent; van die te Giessen—Rijswijk Ds. Akkerhuis; van die te Andel Ds. Bosch. Onderscheidene Deputaten worden gecontinueerd. Verder worden benoemd voor de kerkvisitatie de Dds. De Jong en Boeijsing, sec. Ds. Bosch; voor Rijnpruizen: Ds. Akkerhuis en voor de Evangelisatie in N.Brabant en Limburg: Ds. Van Rennes. De verzuurde beurten worden geregeld; tijd en plaats der volgende vergadering bepaald, waarna de Assessor voortgaat in dankgebed.

J. BOEIJSING, A. I. Scriba.

Classis Bruckelen.

De kerken der classis worden ter gewone vergadering opgeroepen op 19 Aug. a.s. Stukken voor 't agendula vóór 5 Aug. a.s. op te zenden aan eerst ondergetekende.

Namens den Raad der sameroepende kerk van Vinkeveen

P. KOOS, praes.
D. v. d. WILT, scriba.

Vinkeveen, 27 Juli 1915.

Kort Verslag van de Part. Synode van de Gereformeerde Kerken in Drente, gehouden te Hoogeveen, 9 Juni 1915.

1. Namens de roepende kerk van Hoogeveen wordt de vergadering geopend door Ds. H. Bouma. Zijn Eerw. laat zingen Psalm 146 : 3, leest Psalm 146, gaat voor in gebed en spreekt een kort welkomwoord.

2. De laatste berichten blijken in orde te zijn. Alle primar-afgevaardigden zijn tegenwoordig, behalve ouderling J. Koops van Zweloo, in wiens plaats aanwezig is Ds. T. L. Kroes van Koovorden, die met goedvinden der vergadering zitting neemt, en ouderling L. Dove van Nieuweroord, die vervangen is door zijn secundus, ouderling J. Snoek van Nieuwland.

3. In het moderamen worden gekozen Ds. H. Dijkstra, praes; Ds. C. Bouma, scriba; Ds. R. Zijlstra, assessor en Ds. N. Postema, adj. scriba.

4. Als hospitalen zijn aanwezig Ds. J. D. Heersink, Ds. H. Bouma, Ds. J. C. van Mantgem en Ds. G. van Halsema, die op verzoek van den praes een commissie van stemopruiming vormen, en als adviseerende leden zitting nemen.

5. De notulen der vorige vergadering worden, omdat zij geheel gelijk zijn aan de gedrukte acta, die aan alle leden der Synode bekend zijn, ongelezen goedgekeurd en vastgesteld.

6. De praes doet voorlezing van enkele ingekomen stukken:

a. een schrijven van de Deputaten voor de oefening van het verband tusschen de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Theol. Fac. der Vrije Univ. te Amsterdam (zie art. 8 sub. a).

b. een schrijven van Ds. J. C. van Mantgem, inhoudende het verzoek van de kerk van Hijken, om ook dit jaar de gewone bijdrage uit de kas voor hulpbehoevende kerken te mogen ontvangen (zie art. 8 sub. d).

c. eenige brieven betreffende het verzoek van een broeder, om van de synode toestemming te ontvangen om in den weg van art. 8 D.K.O. te staan naar het predikambt (zie art. 7 en 9).

7. Besloten wordt den broeder, die in den weg van art. 8 D. K. O. tot het predikambt wenst te komen, te onderzoeken (zie art. 6 sub. c, en art. 9).

8. Rapporten:
a. Ds. H. A. Dijkstra doet voorlezing van het rapport voor de Prov. Deputaten ad art. 49 D. K. O., dat goedgekeurd wordt. In verband met het ingekomen stuk (art. 6 sub. a) deelen Deputaten mede, dat zij een desbetreffend schrijven hebben gericht aan de Deputaten voor de oefening van het verband, waarop antwoord is ingekomen, dat voorgelezen wordt.

b. Ds. G. van Halsema brengt rapport uit als prov. corr.-penningmeester. De administratie wordt in de beste orde bevonden. Het rapport wordt goedgekeurd.

c. Ds. H. W. Laman rapporteert als curator der Theol. School, welk rapport eveneens wordt goedgekeurd.

d. Ds. H. A. Dijkstra brengt rapport uit van de deputaten voor de hulpbeh. kerken. Het

rapport wordt goedgekeurd. Op voorstel van deputaten wordt besloten 100 gulden uit te keeren aan de gen. kas, 15 gulden aan de kerk van Norg, 100 gulden aan die van Hijken (zie art. 6 sub. d), 125 gulden aan die van Vledder, en 100 gulden aan die van Schoonoord.

e. Ds. H. A. Dijkstra doet lecture van het rapport van de Deputaten van den Evangelisatie-arbeid in Drente. Het rapport wordt goedgekeurd. Op voorstel van Deputaten zal de kerk van Schoonoord dit jaar 100 gulden ontvangen.

f. Ds. W. W. Smitt rapporteert namens de Deputaten voor de kas E. B. P. Het rapport wordt goedgekeurd. De voorstellen van Deputaten betreffende uitkeeringen aan de alumni worden aangenomen.

g. Ds. H. A. Dijkstra brengt het rapport uit van de Deputaten ad art. 13 D. K. O. Ook dit rapport wordt goedgekeurd, terwijl de voorstellen inzake uitkeeringen worden aangenomen.

h. Daar het rapport van de Zending-deputaten aan alle kerken is toegezonden en dus als bekend verondersteld mag worden, wordt het niet voorgelezen. Evenwel moet het aangevuld met de droeve mededeeling, dat bericht is ontvangen, dat het huis van Ds. Krüger te Karoeni is afgebrand. Het rapport wordt goedgekeurd, terwijl de deputaten handopening ontvangen om betreffende genoemd ongeval op Soemba naar bevind van zaken te handelen. Een voorstel, om het Zendingrapport af in zijn geheel, of in uittreksel voortaan in alle huisgezinnen te bezorgen, zal door de Deputaten in overweging genomen worden. (Hetzelfde zal ook gedaan worden door de Deputaten voor den arbeid der Evangelisatie betreffende het door hen jaarlijks uit te brengen verslag).

9. Na gedaan onderzoek van den broeder (art. 6 sub. c, en art. 7) is de Synode van oordeel hem thans te moeten teleurstellen, terwijl zij besluit zijn zaak te verwijzen naar een te benoemen commissie, die de volgende Synode van advies zal dienen. Als leden van deze commissie worden benoemd Ds. H. W. Laman, Ds. W. Fokkens en Ds. R. Zijlstra.

10. Benoemingen: a. als deputaat ad art. 49 D.K.O. wordt herkozen Ds. J. Bakker, terwijl als sec.-deputaat gekozen wordt Ds. L. H. Duin. b. als deputaat voor de kas E. B. P. worden herkozen Ds. N. Duursema (primus) en Ds. C. Bouma (secundus); c. als deputaat voor de Evangelisatie en hulpbehoevende kerken worden herkozen Ds. L. H. Duin (primus) en Ds. N. Duursema (secundus); d. als deputaat ad art. 13 D. K. O. wordt herkozen Ds. H. A. Dijkstra. e. als Deputaat voor de Zending op Soemba worden herkozen Ds. H. Dijkstra (primus) en Ds. H. W. Laman (secundus); f. als Curator der Theol. School wordt herkozen Ds. H. W. Laman, met Ds. N. Duursema als secundus.

11. Op voorstel van den praes wordt de bespreking van het aan de Kerken toegezonden advies betreffende de vraag, hoe naar Gereformeerde Kerkrecht gehandeld dient te worden met Predikanten, die de benoeming voor Geestelijk Verzorger in een Stichting van Barnhartigheid aannemen, uitgesteld tot de volgende Synodale vergadering.

12. Het voorstel inzake percentage wordt aangenomen.

13. Op verzoek van de classis Kooivorden wordt goedgekeurd de ontworpen grensregeling tusschen de kerken N.-Dordrecht (classis Kooivorden, Prov. Drente) en Emmercompascuum (classis Stadskaanal, Prov. Groningen).

Eveneens op verzoek van de classis Meppel goedgekeurd de grensregeling tusschen de kerken Zuidwolde (classis Meppel, Prov. Drente) en Dedemsvaart (classis Ommen, Prov. Overijssel).

14. De bespreking en afwerking van de belangrijke voorstellen van deputaten voor den arbeid der Evangelisatie worden uitgesteld tot de volgende synodale vergadering. De deputaten zullen de desbetreffende stukken eerst doen toekomen aan de kerken.

15. De kerk van Hoogeveen wordt wederom aangewezen als samenroepende kerk van de volgende synodale vergadering.

16. Omdat sommige broeders moeten vertrekken, wordt het persverslag ongelezen goedgekeurd.

17. De praes spreekt een woord van dank tot de vergadering voor den steun hem geboden, terwijl de assessor den praes dank zegt voor zijne leiding.

18. Niets meer aan de orde zijnde wordt de vergadering gesloten. Nadat nog gezongen is Psalm 72 : 11 gaat de praes voor in dankgebed.

Op last der Synode

N. POSTEMA, adj.-scriba.

Buitenland.

Duitsland. Twee veldbrieven.

Het is niet te ontkennen, dat de vreeselijke oorlog die bijna een jaar geheel Europa met een zee van rampen overspoorde, in Duitsland meer dan te voren heeft doen vragen naar het Woord Gods. Vele teekenen wijzen daarop. Maar ook komt de waarheid van het Woord des Heeren aan het licht, dat al wordt een dwaas in een mortier gestampt, de dwaasheid niet van hen zal wijken. Zoo klaagt in een veldbrief een landman uit Oppenheim in het Hess. Kirchenblatt van 9 Mei: „Het is heden eerste Paaschdag, maar hoe droevig is het gesteld vergeleken met het vorige jaar! Hoe vung wordt er weer juist op dezen dag verlangd naar het Vaderland! Hoe

keeren onze gedachten zich tot het verleden, toen betere, schoone tijden werden doorleefd. Wel bemerken wij in het land van den vijand iets van den adem van den Paaschvrede, want wij zijn heden vrij van dienst en hadden hedenmorgen Godsdienstoefening in de hier staande, feestelijk versierde kerk — maar hoe jammerlijk wordt aan de innigste behoefte des harten door de prediking van menigen veldprediker voldaan. Want men moet bij die Godsdienstoefeningen dingen hooren waaraan men zich ergert. Wanneer een predikant het vaderland als God voorstelt, het eeuwige leven als een leven dat voortleef in de herinnering van het nageslacht; als men hoort betogen, dat de prikkel des doods is weggenomen wanneer men voor het vaderland sterft en de hel slechts bestaat in den vorm van de vijanden die wij thans bestrijden, dan is dit niet zeer geschikt om het vonkje geloof, dat in menig hart door de doorleefde vreeselijke dingen ontstoken is, aan te blazen. Doch wij zullen ons daardoor niet van den weg laten brengen, maar voortstrijden in den strijd die ons opgelegd is; wij willen vasthouden aan hetgeen wij in onze religie bezitten. Ofschoon ook diepe Goede-Vrijdagssuïdternis over de zwaar beproefde menschheid ligt, en het schepsel onder allerlei ellende zucht, zoo zal toch na den hangen nacht een schoone, lichte morgen der opstanding aanbreeken“.

Het is geen „Gemeinschaftsmann“ die hier over ongelooovige veldpredikers klaagt, maar een lid der Kerk zonder meer, die het betreurt dat de dienaren der Kerk, in den vreeselijken tijd dien zij doorleeven, steenen voor brood geven. Maar het is een teeken van leven dat een eenvoudige landman in zulke goedgekeuren woorden het troosteloze van de ongeloofoleer weet aan te toonen.

Wij wezen er reeds op, dat vele pennen in Duitschland in beweging zijn gekomen om aan te wijzen, wat op geestelijk gebied het Deutsche volk in de tijden die komen zullen, noodig heeft. In de Deutsche kerkelijke bladen vindt men artikel op artikel onder den titel van „Gedanken zum religiösen Neubau“. Ook de politieke pers doet daaraan mede. Zoo roemde dezer dagen de „Nordk. Allg. Zeitg.“ de veldbrieven van den hoogleraar Dr. A. Klein, die nieuwe banen voor het Deutsche volk ontluiken moest. In een der brieven schrijft de innidels geseuvelde hoogleraar: „Door welke donkere dalen zijn Beethoven, Goethe, Nietzsche gegaan — de koning der verschrikking heeft hunne zielen gekust en heeft zich niet alleen plomp laten gevoelen, maar heeft hen gedwongen zich door de verschrikking, de benauwdheid, tot de hoogste klaarheid te laten opklommen. En toch, wat is hun laatste doel, wanneer zij met doorboorde herten schijnen te zinken? Ja zeggen: jubelen, juichen, het groote, niet het bloote berusten, maar het niet anders hebben willen als het was. Met grooten eerbied vervult mij de mogelijkheid, die aan elk gebeuren en elk zijn verhoorden is, het direct aesthetisch op te vatten of het in zijn aesthetischen samenhang in te voegen. Zelfs wanneer wij in het sombere van den nacht tot het gevecht uittrekken, zoo grijpt mij, al word ik door duizend vervaarissen omringd, de gruwelijke, wilde schoonheid van de scene aan. Hoe onmetelijk rijk wordt dan het eenvoudige; het karige landschap, de woestijn, het aangebrachte licht (Rembrandt), — welk spel kan daarin liggen, welk ertje, welke waarde! Afgezien van de innigheid van de aesthetische indrukken, is de doffe smart en de hoogste jubel die zulk een uur medebrengt, soms zoo overweldigend sterk, dat men wenscht opgelost te worden in den dood, om in deze volheid te sterven, om ook bij deze volheid te behoeven (muziek). Wanneer ik aan eigen ontwikkeling denk, dan zie ik uit veel, dat ik in het laatste jaar doorleefde, dat loutering, volmaking, ja heiliging de berg zijn moet en zijn wil, waarop deze uitoopst. Meer verlang ik niet — ook laat ik den pessimisten het recht, de wereld zoo ellendig mogelijk te vinden en haar te vloeken; de droge handelaarsrij gun ik het, haar te beschouwen als een plaats waar verlies en winst afwisselen — maar ik mag dan ook eischen, dat men mijne opvatting eerbiedigt en mij, moet het zijn, vallen late met den blik der liefde gericht op de achterblijvenden“.

Ten slotte is er nog een vrome ontboezeming aan het eind van den brief, welke luidt: „Ik weet dat uw grondregel is: vroom zijn en hopen op de wereld, waar wij de vrienden en de geliefden weder vinden, die ons den weg reeds bereid hebben. Dat is onze religie; dapper zijn, veel doorleevd, zonder dat wij daarvoor loon willen hebben“.

Zoo rocht deze hoogleraar aan te toonen, dat voor de toekomst het Pantheïsme alleen het beginsel zijn moet, waaruit het Deutsche volk behoort te leven. Gelukkig dat velen hem zullen onderkennen als een valschen profet.

N.-Amerika. Strijd tegen het modernisme.

Het is een verblijvend teeken, dat in de nieuwe wereld in bijna alle kerken de strijd tegen de z.g. Nieuwe Theologie aangebonden wordt. Het modernisme heeft een tijdlang vele aanhangers gehad, maar het blijkt dat zijn invloed gebroken is. In de „Herald“ en „Presbyter“ stond dezer dagen te lezen: „Er zijn teekenen in de kerkelijke bladen van bijna alle kerkgenootschappen van een reacie ten gunste van de zuivere leer. Aan het trotsche ongelooft van eenige jaren terug werd meer geleerdheid en eerlijkheid toegekend, dan het toekwam. De oogen van het Christen-volk gaan almeer en meer open voor deszelfs